

Samtycke enligt personuppgiftslagen

Datainspektionen informerar
Reviderad i oktober 2007

Personuppgiftslagen

Personuppgiftslagen (PuL, 1998:204) trädde i kraft 1998 och har till syfte att skydda människor mot att deras personliga integritet kränks när personuppgifter behandlas. Personuppgiftslagen bygger på gemensamma regler som har beslutats inom EU, det så kallade dataskyddsdirektivet. Övriga EU-länder har alltså liknande skyddslagar.

Personuppgiftsansvarig

Personuppgiftsansvarig är normalt den juridiska person (till exempel aktiebolag, stiftelse eller förening) eller den myndighet som behandlar personuppgifter i sin verksamhet och som bestämmer vilka uppgifter som ska behandlas och vad uppgifterna ska användas till. Det är alltså *inte* chefen på en arbetsplats eller en anställd som är personuppgiftsansvarig.

Personuppgiftsombud

Den som behandlar personuppgifter kan utse ett personuppgiftsombud som ska se till att personuppgifter behandlas korrekt och lagligt inom verksamheten. Ombudet ska föra en förteckning över vilka behandlingar som utförs och hjälpa registrerade att få felaktiga uppgifter korrigerade. Mer än 6 100 verksamheter har anmält ombud (januari 2009).

Samtycke enligt personuppgiftslagen

Denna faktabroschyr är nr 11 i serien Datainspektionen informerar.

Reviderad i oktober 2007. Det kan finnas en senare version av den här broschyren i pdf-format på www.datainspektionen.se.

Pris: 53 kr

ISSN 1100-3308

Innehåll

Inledning	4
Kort om personuppgiftslagen	4
Vad är samtycke enligt PuL?	7
Olika slag av samtycke	9
Samtycket behöver inte vara skriftligt	11
Vem kan samtycka?	12
Återkallelse av lämnat samtycke	13
Behandling av personuppgifter i strid med kravet på samtycke	14
Samtycke i några särskilda situationer	15
Ideella organisationer	15
Uppgifter om lagöverträdelser, med mera	15
Forskning	16
Registrering i avvaktan på samtycke och bortfallsanalyser	16
Arbetslivet	17
Internet	17
Abonnentupplysning	18
Elektronisk kommunikation	18
Samtyckets betydelse för anmälningsskyldigheten	19
Bilaga – Exempel på skriftligt samtycke	20
Om du behöver mer information	22

Inledning

Datainspektionen har bland annat till uppgift att ge personuppgiftsansvariga råd och vägledning om tolkningen av personuppgiftslagen, PuL. Med den här skriften vill Datainspektionen informera och ge vägledning om innebörden av kravet på samtycke enligt PuL. Från den 1 januari 2007 gäller hanteringsreglerna i PuL (bland annat regeln om samtycke) enbart för personuppgifter i strukturerat material, till exempel traditionella dataregister, databaser och system för ärende- och dokumenthantering. Se vidare i nästa kapitel.

Den här skriften, som i första hand riktar sig till personuppgiftsansvariga, behandlar samtycke enligt PuL, det vill säga situationer där hanteringsreglerna fortfarande gäller.

Stockholm i oktober 2007

Kort om personuppgiftslagen

PuL:s bestämmelser gäller när behandlingen av personuppgifter – till exempel insamling, registrering eller lagring – är helt eller delvis automatiserad. PuL gäller även för manuell behandling av personuppgifter, om uppgifterna ingår i eller är avsedda att ingå i en strukturerad samling av personuppgifter som är tillgängliga för sökning eller sammanställning enligt särskilda kriterier.

PuL gäller inte om det skulle strida mot tryck- eller yttrandefriheten. Undantag gäller också för journalistiska ändamål eller konstnärligt eller litterärt skapande. Om det i annan lag eller förordning finns bestämmelser som avviker från PuL gäller de bestämmelserna i stället för reglerna i PuL. Om behandling av personuppgifter görs uteslutande för privata ändamål gäller inte heller PuL.

I PuL regleras under vilka förutsättningar det är tillåtet att behandla personuppgifter. Utgångspunkten är att behandling är tillåten endast

om den registrerade har lämnat sitt samtycke. Från den regeln finns det omfattande undantag. Det anges bland annat att personuppgifter får behandlas om behandlingen är nödvändig för att ett avtal med den registrerade ska kunna fullgöras, för att vitala intressen för den registrerade ska kunna skyddas, eller om behandlingen är nödvändig i samband med myndighetsutövning eller efter intresseavvägning. Om behandlingen avser känsliga uppgifter, personnummer, uppgifter om lagöverträdelse eller överföring av personuppgifter till tredjeland finns ytterligare begränsningar. Det är viktigt att den personuppgiftsansvarige redan innan en personuppgiftsbehandling påbörjas gör klart om behandlingen ska grundas på samtycke från de registrerade eller på någon annan bestämmelse i PuL. Bestämmelser om behandling av personuppgifter utan samtycke finns också i andra författningar. Det gäller främst myndigheters register på olika specialområden, till exempel lagen (1998:544) om vårdregister och polisdatalagen (1998:622).

En viktig del i integritetsskyddet är att den registrerade informeras om de behandlingar av personuppgifter som utförs. PuL innehåller utförliga regler om kravet på information. Datainspektionen har gett ut allmänna råd till ledning för tillämpningen av dessa regler. PuL innehåller även regler om krav på den personuppgiftsansvarige och på de behandlingar som utförs samt regler om säkerhet och skadestånd med mera.

De nu beskrivna reglerna gäller för behandling av personuppgifter i strukturerat material som traditionella dataregister, databaser och ärende- och dokumenthanteringssystem. För behandling av personuppgifter i ostrukturerat material, som löpande text och ljud och bild gäller efter en översyn av PuL numera en helt ny och förenklad reglering.

Den 1 januari 2007 infördes vissa lättnader i PuL. De innebär att många av de regler som beskrivits ovan – hanteringsreglerna – inte längre ska tillämpas på viss hantering av personuppgifter i ett ostrukturerat material. Syftet är att underlätta vardaglig hantering av personuppgifter som inte medför integritetsrisker. Lättnaderna gäller för ostrukturerad behandling av personuppgifter. Exempel är löpande text i ordbehand-

lingssystem, löpande text på Internet, ljud- och bildupptagningar och korrespondens per e-post. Undantaget kan också omfatta enkla strukturer som klasslistor och listor över anställda – om inte materialet ingår i eller ska infogas i en databas med en personuppgiftsanknuten struktur, till exempel ett ärendehanteringssystem.

Den förenklade regleringen innebär att vardaglig ostrukturerad behandling i princip får utföras fritt så länge man inte kränker den uppgifterna avser. Kränkande behandling är således fortfarande otillåten. För att avgöra om en behandling är kränkande måste man göra en samlad bedömning av hur känsliga uppgifterna är, i vilket sammanhang de förekommer, för vilket syfte de behandlas, vilken spridning de har fått eller riskerar att få, samt vad behandlingen kan leda till. En avvägning får göras i det enskilda fallet där den registrerades intresse av en fredad, privat sfär vägs mot andra motstående intressen.

Vid behandling av personuppgifter i regelrätta register eller andra samlingar av personuppgifter som är ordnade så att det ska bli enklare att söka efter eller sammanställa personuppgifter, till exempel databaser eller stora dokument- och ärendehanteringssystem gäller fortfarande hanteringsreglerna för alla uppgifterna i systemet.

PuL innehåller även regler om krav på den personuppgiftsansvarige och på de behandlingar som utförs samt regler om säkerhet och skadestånd med mera.

På www.datainspektionen.se finns ytterligare informationsmaterial med detaljerade upplysningar om innehållet och ändringarna i PuL.

Vad är samtycke enligt PuL?

Ett samtycke ska vara

- individuellt
- frivilligt
- särskilt
- otvetydigt och
- informerat.

I PuL definieras samtycke som varje slag av frivillig, särskild och otvetydig viljeyttring genom vilken den registrerade, efter att ha fått information, godtar behandling av personuppgifter som rör honom eller henne.

Samtycket ska vara individuellt. Det ska således vara den registrerade som genom viljeyttringen godtar behandlingen av personuppgifter. Det räcker inte att till exempel en förening för sina medlemmars räkning godtar behandling av personuppgifter.

Att ett samtycke ska vara frivilligt kan sägas innebära att den enskilde i praktiken måste ha ett fritt val att avgöra om hans eller hennes uppgifter ska få behandlas. Frågan har belysts av Datalagskommittén i förarbetena till PuL. Kommittén anförde följande (SOU 1997:39 s. 342).

Samtycke till en viss uppgiftsbehandling kan uppställas som en förutsättning för att den registrerade ska få något som han eller hon önskar eller behöver, till exempel ett telefonabonnemang, en semesterresa, en livsnödvändig sjukvårdsbehandling, anställning, bostadsbidrag etcetera. Är situationen sådan att den registrerade i praktiken inte kan avstå, kan samtycket inte gärna vara "frivilligt"; möjligen får här göras ett undantag för det fallet att det kan visas att den registrerade skulle ha lämnat samtycket även utan "tvånget". Också det förhållandet att en registrerad allmänt sett kan ha en underordnad eller beroende ställning i förhål-

lande till den personuppgiftsansvarige, såsom när en arbetsgivare begär samtycke till registrering av uppgifter om arbetstagare eller arbetssökande, bör beaktas vid bedömningen av om ett samtycke har lämnats frivilligt på det sätt som dataskyddsdirektivet kräver.

I de flesta fall vållar inte kravet på frivillighet några bekymmer utan den enskilde får, efter att ha erhållit information om behandlingen, själv ta ställning till om han eller hon accepterar den för att till exempel erhålla en vara eller tjänst. Konsekvensen av att man inte samtycker kan bli att man inte får varan eller tjänsten.

Om däremot myndigheter skulle kräva samtycke till behandling av personuppgifter som en förutsättning för att tillhandahålla samhällsreliga tjänster kan det dock starkt ifrågasättas om kravet på frivillighet är uppfyllt. I fall där den enskilde inte har någon verklig valmöjlighet måste den personuppgiftsansvarige finna annat stöd för behandlingen i PuL eller i särskild lagstiftning.

Kravet på att samtycket ska vara särskilt innebär att ett generellt samtycke till behandling av personuppgifter inte godtas. Samtycket ska avse behandling för ett eller flera preciserade ändamål. Det har till exempel inte godtagits som samtycke att enskilda generellt medger att hälsouppgifter om dem får behandlas för allehanda framtida forskning.

Att samtycket ska vara en otvetydig viljeyttring innebär att det inte får råda någon tvekan om att den registrerade godtar behandlingen av personuppgifter som rör honom eller henne. Det är den personuppgiftsansvarige som har bevisbördan för att samtycke faktiskt finns. När det gäller känsliga uppgifter, det vill säga uppgifter som avslöjar ras eller etniskt ursprung, politiska åsikter, religiös eller filosofisk övertygelse, medlemskap i fackförening samt sådana personuppgifter som rör hälsa eller sexualliv krävs att samtycket ska vara uttryckligt. Det innebär att samtycket måste komma till uttryck på ett särskilt tydligt sätt. Det betyder att det ligger i den personuppgiftsansvariges intresse att välja en

form för samtycket som tydligt visar den registrerades vilja. Samtycke genom s.k. konkludent handlande är inte tillräckligt, se nästa avsnitt.

För att samtycket ska vara giltigt enligt PuL, ska den registrerade ha fått tillräcklig information om behandlingen. Den registrerade måste ha fått sådan information att han eller hon kan ta ställning till om hans eller hennes personuppgifter ska få behandlas för det ändamål och på det sätt som planerats. Ett samtycke kan således inte omfatta annan behandling än sådan som den registrerade fått information om.

Olika slag av samtycke

Samtycke kan ske genom konkludent handlande, men hypotetiskt och tyst samtycke kan inte godtas.

I praktiken finns det olika sätt att informera och inhämta respektive lämna samtycke på. Om den personuppgiftsansvarige och den tilltänkt registrerade har kontakt på något sätt (vid sammanträffande, per telefon eller skriftligen) i samband med att den personuppgiftsansvarige lämnar information om behandlingen och den registrerade uttryckligen samtycker, blir det knappast några problem med samtyckets giltighet. Det finns dock andra fall som kan vålla problem eller som inte kan godtas som samtycke i PuL:s mening.

En situation är att den personuppgiftsansvarige gör ett antagande om att den registrerade inte har något att erinra mot behandlingen. Ett sådant hypotetiskt samtycke kan aldrig godtas som ett samtycke enligt PuL hur välgrundad hypotesen (antagandet) om den registrerades inställning till behandlingen än är, eftersom en sådan hypotes inte kan anses vara en viljetrytning.

En annan form av samtycke som inte heller kan godtas är tyst samtycke. Det innebär att den registrerade informeras om en tilltänkt behandling och ges en viss frist för att motsätta sig behandlingen. Tanken är då att den registrerade själv ska ta initiativet för att stoppa behandlingen. Den personuppgiftsansvarige kan dock inte kräva att den registrerade själv ska vara aktiv för att slippa en planerad behandling som kräver samtycke. Samtycket ska ju vara en otvetydig viljeyttring.

Däremot kan konkludent handlande grunda ett samtycke. Konkludent handlande innebär i detta sammanhang att den registrerade lämnar efterfrågade uppgifter efter att ha fått information om såväl den tilltänkta behandlingen, som att det är frivilligt att lämna uppgifterna och att uppgiftslämnandet betraktas som ett samtycke. Som exempel kan nämnas att den som skickar in en talong med ifyllda namn- och adressuppgifter till ett företag för att erhålla marknadsföringsmaterial därigenom får anses ha samtyckt till den behandling som krävs för att administrera utskicket av materialet. Enligt PuL får personnummer behandlas utan samtycke endast om det finns beaktansvärda skäl. Ett exempel på att konkludent handlande kan godtas som samtycke även beträffande personnummer förekommer i samband med videouthyrning. Konstitutionsutskottet har i sitt betänkande *Behandling av personuppgifter och IT (2000/01:KU19 s. 19)* beträffande registrering av personnummer vid videouthyrning anfört att videouthyrare inte har någon rätt att få uppgift om personnummer från sina kunder, och att kunderna inte heller har någon skyldighet att lämna personnummer till videouthyrare när de vill hyra en film. Om en kund lämnar ut sitt personnummer till videouthyraren i en sådan situation får det därför anses ske med samtycke. Situationen har sin motsvarighet vid många andra affärsuppgörelser av privat karaktär, där utlämnandet av personnumret är att se som ett avtalsvillkor som kunden är fri att godta eller förkasta. Av vikt i sammanhanget är att det är tydligt för kunden på vilket sätt och för vilka ändamål videouthyraren avser att behandla uppgiften om personnummer.

Konkludent handlande är i normalfallet inte godtagbart som samtycke till behandling av känsliga personuppgifter eftersom ett sådant samtycke måste vara uttryckligt på det sätt som beskrivits i avsnittet Vad är samtycke enligt PuL?.

Samtycket behöver inte vara skriftligt

Samtycket kräver inte viss form. Det behöver inte vara skriftligt utan kan lämnas muntligt, men skriftligt samtycke kan vara bra för att dokumentera samtycket.

I PuL finns inte några krav på att samtycket ska vara skriftligt eller att det ska dokumenteras. Det kan således räcka med ett muntligt samtycke. Eftersom det är den personuppgiftsansvarige som har bevisbördan för att samtycke verkligen föreligger kan det vara lämpligt att på något sätt dokumentera det lämnade samtycket. Det kan ske på olika sätt, allt ifrån en enkel notering i en lista över exempelvis presumtiva kunder till att skriftligt samtycke inhämtas och bevaras. Det kan vara både praktiskt och lämpligt att utarbeta en blankett (i bilaga ges ett exempel på hur en sådan kan se ut). Den bör innehålla information om den tilltänkta behandlingen. Vidare bör det i anslutning till utrymmet för den enskildes underskrift anges att han eller hon tagit del av informationen och samtycker till behandlingen. Om skriftlig information ges separat är det lämpligt att ett exemplar av den informationen förvaras i anslutning till samtycket så att det i efterhand kan konstateras vad samtycket omfattat.

Samtycke kan också inhämtas digitalt, till exempel via Internet eller e-post. Det kan vara naturligt att inhämta samtycke på detta sätt om också övrig kommunikation sker via nätet. Även här gäller att information om den tilltänkta behandlingen måste ges. Informationen kan lämpligen framgå i samband med en presentation av aktuell tjänst och en förfrågan om samtycke kan göras i anslutning till tjänsten, till exempel

i samband med inregistrering. Den registrerade får på så sätt möjlighet att lämna sitt samtycke i anslutning till att han eller hon ansluter sig till tjänsten. Det är den personuppgiftsansvarige som har bevisbördan för att samtycke föreligger. Här finns det för den personuppgiftsansvarige anledning att vara särskilt försiktig eftersom det inte med säkerhet går att identifiera en person som lämnar sitt samtycke via Internet eller e-post, såvida det inte förekommer särskilda identifikationsförfaranden i anslutning till systemet.

Vem kan samtycka?

Endast den som kan förstå innebörden av ett samtycke kan lämna ett giltigt samtycke i personuppgiftslagens mening.

Enligt PuL är det den registrerade, det vill säga den som personuppgifterna avser, som kan samtycka till behandling av personuppgifterna.

För att ett giltigt samtycke ska kunna ges krävs att den registrerade är kapabel att förstå innebörden av samtycket. I fråga om vuxna personer är det kravet vanligtvis uppfyllt. Vuxna personer kan dock sakna förmåga att förstå innebörden av ett samtycke. De kan till exempel vara psykiskt sjuka eller dementa. Om så är fallet kan en eventuell behandling av personuppgifter inte heller grundas på samtycke från till exempel en anhörig. Behandlingen får istället utföras med stöd av någon annan bestämmelse i PuL eller annan författning. Om det inte är möjligt får den personuppgiftsansvarige avstå från behandlingen.

Också den som är underårig (det vill säga under 18 år) kan lämna giltigt samtycke till en tilltänkt behandling om han eller hon är kapabel att förstå innebörden av samtycket. Något entydigt svar på frågan om även den underåriges vårdnadshavare måste lämna sitt samtycke för

att behandlingen ska vara tillåten, kan inte ges. Det varierar från fall till fall och beror på faktorer som ålder, uppgifternas art och ändamålet med behandlingen. Om det rör sig till exempel om forskning där man använder uppgifter om äldre tonåringar kan det vara lämpligt att inhämta samtycke från både tonåringen och vårdnadshavaren. Om det är forskning som rör yngre barn ska samtycke alltid inhämtas från vårdnadshavaren.

Om uppgifter om underåriga ska behandlas är det särskilt viktigt att göra en seriös bedömning av den unges förmåga att förstå de totala konsekvenserna av en behandling. En tumregel kan vara att den som fyllt 15 år normalt är kapabel att ta ställning i samtyckesfrågan. Många gånger är det dock så att andra regler än de som finns i PuL hindrar att personuppgifter om barn behandlas. Det finns till exempel begränsningar när det gäller att skicka direktreklam till barn.

Återkallelse av lämnat samtycke

Om man återkallar ett samtycke till behandling av personuppgifter får ytterligare uppgifter inte behandlas, men behandlingen av uppgifter som redan samlats in får fortsätta.

I de fall behandlingen av personuppgifter utförs med stöd av PuL och bara är tillåten om den registrerade har lämnat sitt samtycke, kan den registrerade när som helst återkalla sitt samtycke. En återkallelse av ett lämnat samtycke medför att ytterligare personuppgifter om den registrerade därefter inte får samlas in eller på annat sätt behandlas. Uppgifter som redan samlats in får trots återkallelsen fortsätta behandlas i enlighet med det ursprungligen lämnade samtycket men uppgifterna får till exempel inte uppdateras eller kompletteras. Det är alltså inte möjligt för den registrerade att genom att återkalla ett samtycke stoppa behandling av uppgifter som redan samlats in med stöd av samtycke. Ett

grundläggande krav i PuL är dock att de personuppgifter som behandlas ska vara riktiga och om nödvändigt aktuella. Detta krav innebär att personuppgifter normalt inte kan behandlas någon längre tid efter det att ett samtycke återkallats eftersom den personuppgiftsansvarige inte längre vare sig vet eller har möjlighet att ta reda på om de är riktiga. De registrerade uppgifterna kan med tiden bli oriktiga, till exempel adresser genom att den registrerade har flyttat. Man kan då behöva ta bort (upphöra att behandla) sådana uppgifter.

När det gäller verkningarna av att man återkallar ett lämnat samtycke finns det avvikande regler i den nya lag om biobanker i hälso- och sjukvården som trädde i kraft den 1 januari 2003. Enligt denna lag ska vävnadsprover som sparats i en biobank förstöras eller avidentifieras om samtycket från den som lämnat provet återkallas. När det däremot gäller de personuppgifter som kan finnas i register i anslutning till biobanken gäller PuL:s regler, det vill säga att man inte får samla in några nya uppgifter efter att samtycket återkallats men att man kan fortsätta att använda de uppgifter som redan samlats in.

Återkallelsen kan vara antingen muntlig eller skriftlig. Den registrerade har bevisbördan för att en återkallelse gjorts och för uppgift om när den gjordes.

Behandling av personuppgifter i strid med kravet på samtycke

Om man behandlar personuppgifter i strid med kravet på samtycke kan följden bli ingripande från Datainspektionen, skadestånd och i vissa fall straff.

Behandlas personuppgifter i strid med kravet på samtycke kan Datainspektionen genom påpekanden eller liknande förfaranden försöka

åstadkomma rättelse. Går det inte att få rättelse kan inspektionen vid vite förbjuda annan behandling av uppgifterna än lagring. I särskilt allvarliga fall kan Datainspektionen ansöka hos länsrätten om att uppgifterna ska utplånas.

I vissa fall är det straffbart att behandla personuppgifter i strid med kravet på samtycke och om den registrerade utsatts för skada eller kränkning kan man bli skyldig att betala skadestånd.

Samtycke i några särskilda situationer

Ideella organisationer

Ideella organisationer kan inom ramen för sin verksamhet behandla känsliga personuppgifter utan samtycke enligt 17 § PuL. Man bör dock notera att om en organisation behandlar känsliga personuppgifter med stöd av denna bestämmelse kan organisationen endast behandla uppgifter inom ramen för sin verksamhet. Om organisationen vill behandla uppgifter i annan verksamhet eller om uppgifterna ska lämnas ut till tredje man, måste därför ett uttryckligt samtycke inhämtas från de registrerade för att behandlingen ska vara laglig. Vad som avses med uttryckligt framgår av avsnittet Vad är samtycke enligt PuL?.

Uppgifter om lagöverträdelser, med mera

Från regeln att den enskilde kan samtycka till all slags behandling av personuppgifter finns ett undantag. I 21 § första stycket PuL finns ett förbud för andra än myndigheter att behandla uppgifter om lagöverträdelser som innefattar brott, domar i brottmål, straffprocessuella tvångsmedel eller administrativa frihetsberövanden. Det förbudet kan inte upphävas genom samtycke från den registrerade. Den som vill behandla sådana uppgifter måste hitta en annan grund för behandlingen. Det har dock ansetts (KU 2000/01:19 s. 16) att de nu angivna bestämmelserna inte hindrar den enskilde att behandla uppgifter om sig själv.

Forskning

Behandling av personuppgifter på forskningsområdet förutsätts med hänsyn till forskningsetiska principer ofta ske med stöd av samtycke även om det inte alltid krävs enligt PuL. Känsliga personuppgifter får till exempel behandlas för forsknings- och statistikändamål, om behandlingen är nödvändig enligt 10 § PuL och om samhällsintresset av det forsknings- eller statistikprojekt där behandlingen ingår klart väger över den risk för otillbörligt intrång i enskildas personliga integritet som behandlingen kan innebära. Om behandlingen godkänts av en forskningsetisk kommitté anses dessa förutsättningar uppfyllda. I de fall forskaren eller den forskningsetiska kommittén anser att samtycke ska utgöra grunden för behandlingen krävs att information ges och att samtycket från den enskilde är uttryckligt. Det är viktigt att informationen och samtycket omfattar inte bara själva deltagandet i forskningsprojektet utan också den personuppgiftsbehandling som förekommer inom ramen för forskningsprojektet.

Registrering i avvaktan på samtycke och bortfallsanalyser

Viss registrering av personuppgifter kan behövas för att samtycke ska kunna inhämtas. En sådan registrering kan av naturliga skäl inte grundas på samtycke men kan ändå vara tillåten enligt 10 § PuL. Känsliga personuppgifter får dock inte behandlas, utan behandlingen bör begränsas till de uppgifter som behövs för att den personuppgiftsansvarige ska få kontakt med den registrerade.

I samband med statistiska bearbetningar av personuppgifter uppkommer ett särskilt problem beträffande så kallade bortfallsanalyser. Med bortfallsanalys menas en statistisk analys av uppgifter om den som inte har velat medverka i den statistiska undersökningen.

Om en viss behandling av personuppgifter är tillåten bara när den enskilde lämnat sitt samtycke, får uppgifter om den berörde inte

behandlas om samtycke inte ges. Det innebär att bortfallsanalyser inte får genomföras. I en sådan situation kan dock den personuppgiftsansvarige efterfråga samtycke till att behandla vissa personuppgifter för bortfallsanalys. Vägrar den enskilde, får bortfallsanalysen inte omfatta hans eller hennes personuppgifter. Frågan om deltagande i bortfallsanalys kan givetvis ställas redan i samband med begäran om samtycke.

Det sagda tar sikte på bortfallsanalyser i samband med behandling av personuppgifter som är tillåten endast med stöd av samtycke. Annat kan gälla vid behandling av personuppgifter som i sig är tillåten utan samtycke. Exempelvis har det ansetts att analyser om de personer, som har utvalts att delta i statistiska undersökningar inom ramen för den officiella statistiken, men av skilda anledningar inte deltar i undersökningarna, ska kunna göras utan samtycke (prop. 2000/01:27 s. 55 f).

Arbetslivet

Arbetsstagare befinner sig ofta i en beroendeställning till arbetsgivaren. Behandling av personuppgifter i arbetslivet med stöd av samtycke bör därför begränsas till sådana situationer där arbetstagaren har ett verkligt fritt val och senare kan ta tillbaka sitt samtycke utan att det medför några nackdelar för honom eller henne. Datainspektionen har gett ut särskild information om personuppgifter i arbetslivet.

Internet

Efter en dom i EG-domstolen har praxis ändrats när det gäller tredjelandsöverföring. Till skillnad från tidigare anses det nu inte vara tredjelandsöverföring om uppgifter publiceras på en webbplats som lagras hos en internetleverantör som är etablerad inom EU. (Detta stycke är reviderat i december 2009)

Abonentupplysning

I lagen om elektronisk kommunikation finns det särskilda bestämmelser om hur uppgifter om abonnenter får behandlas. Abonentuppgifter såsom uppgifter om abonnentens namn, adress, yrke eller titel, och telefonnummer får vid abonentupplysning behandlas bara om abonnenten lämnat sitt samtycke. Abonnenten kan när som helst helt eller delvis återkalla ett lämnat samtycke. Ytterligare uppgifter om denne får därefter inte behandlas.

Dessa bestämmelser gäller för alla aktörer inom abonentupplysning, det vill säga sådana som utövar förvärvsmässig verksamhet för upplysning om abonentuppgifter till allmänheten eller för förmedling av abonentuppgifter för sådant ändamål. Kravet på samtycke för att behandla abonentuppgifter gäller inte bara den som själv tillhandahåller upplysningar åt allmänheten. Bestämmelserna gäller även för den som förvärvar abonentuppgifter och därefter förmedlar dessa vidare i syfte att de slutligen ska ingå i en verksamhet där upplysning om uppgifterna lämnas till allmänheten exempelvis via en nummerupplysningstjänst.

Elektronisk kommunikation

Lagen om elektronisk kommunikation genomför bestämmelserna i ett antal EU-direktiv som rör området för elektronisk kommunikation. Ett av direktiven är direktivet om integritet och elektronisk kommunikation (2002/58/EG). Detta innehåller nya krav på samtycke för behandling av uppgifter vid elektronisk kommunikation. Det gäller exempelvis för behandling av trafikuppgifter och vissa lokaliseringssuppgifter.

Samtyckets betydelse för anmälningsskyldigheten

Personuppgiftsbehandling som görs med stöd av samtycke behöver inte anmälas till Datainspektionen.

Om man behandlar personuppgifter med stöd av samtycke från de registrerade behöver man inte anmäla helt eller delvis automatiserad behandling till Datainspektionen (se 4 § Datainspektionens föreskrifter i fråga om skyldigheten att anmäla behandlingar av personuppgifter till Datainspektionen, DIFS 1998:2, omtryckt DIFS 2001:1).

Behandling av personuppgifter om genetiska anlag som framkommit efter genetisk undersökning ska dock alltid, det vill säga oberoende av om behandlingen utförs med stöd av samtycke eller ej, anmälas till Datainspektionen för förhandskontroll.

Bilaga – Exempel på skriftligt samtycke

Följande information ska lämnas till den registrerade innan han eller hon samtycker:

- Den personuppgiftsansvariges identitet (namn, adress, telefonnummer och i förekommande fall organisationsnummer och e-postadress),
- ändamålen med behandlingen och
- all övrig information som behövs för att den registrerade ska kunna ta till vara sina rättigheter i samband med behandlingen, såsom
 - vilka kategorier av uppgifter som ska behandlas,
 - information om mottagarna eller kategorier av mottagare av uppgifterna,
 - skyldighet att lämna uppgifter och
 - rätten att ansöka om information och
 - få rättelse.

Ett exempel på hur man kan utforma informationen och samtycket finns på nästa sida. Observera att det endast är fråga om ett exempel och inte en mall som går att tillämpa generellt. Informationen måste alltid anpassas till det enskilda fallet.

Om du behöver mer information

På Datainspektionens webbplats www.datainspektionen.se kan du läsa mer om integritetsfrågor och ladda ner eller beställa informationsmaterial. Där kan du också beställa en prenumeration på Datainspektionens tidskrift *Magazin DIREKT* och vårt nyhetsbrev.

Datainspektionen

Datainspektionen är en myndighet som arbetar för att behandlingen av personuppgifter i samhället inte ska medföra otillbörliga intrång i enskilda människors personliga integritet. Ansvarsområdet omfattar framförallt personuppgiftslagen, inkassolagen och kreditupplysningslagen. Datainspektionen gör inspektioner och hanterar klagomål från enskilda medborgare samt tar fram vägledningar och ger synpunkter på utredningar och lagförslag. Datainspektionen har också en omfattande informationsverksamhet, vi utbildar, svarar på frågor och ger stöd till personuppgiftsombud.

Datainspektionen informerar

Datainspektionen informerar är en skriftserie som vänder sig till dig som är personuppgiftsansvarig eller personuppgiftsombud samt till dig som vill veta mer om integritetsfrågor. Broschyrerna beställer du på vår webbplats www.datainspektionen.se.

Enter

Kontakta Datainspektionen

E-post: datainspektionen@datainspektionen.se Webb: www.datainspektionen.se
Tfn 08-657 61 00. Postadress: Datainspektionen, Box 8114, 104 20 Stockholm.

